

7. in Polonia

Andrzej MARYNIARCZYK¹
Università Cattolica di Lublino

1. CENTRI DI STUDIO SU SAN TOMMASO IN POLONIA

Segnaliamo anzitutto l'*Università Cattolica di Giovanni Paolo II a Lublino* (Al. Raclawiskie 14, 20-950 Lublin), luogo ove si studia il pensiero filosofico di San Tommaso d'Aquino (metafisica, antropologia, teodicea, etica e altre questioni) all'interno della Facoltà di Filosofia, e particolarmente nell'Istituto di Metafisica. Nelle cattedre di Metafisica e antropologia, Filosofia di Dio, Filosofia della religione, Filosofia del diritto, Filosofia della cultura, Etica, Filosofia antica e medioevale si è particolarmente sensibili al confronto col pensiero tomista. Un patrimonio particolare di questo centro sta nel creare e sviluppare il tomismo esistenziale nel campo di filosofia dell'essere e dell'uomo e nel continuare, cominciate da Karol Wojtyła, le ricerche sull'antropologia e sull'etica nella direzione del personalismo, creato da lui stesso, che concilia la filosofia tomistica dell'essere con la filosofia del soggetto della fenomenologia classica. Informazioni si possono reperire nella pagina internet: www.kul.lublin.pl/filozofia/.

Vi è inoltre a Varsavia l'*Università del Cardinale Stefano Wyszyński* (ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa). Lì si studia il pensiero di San Tommaso d'Aquino (metafisica, antropologia, teodicea, etica e altre) nella Facoltà di Filosofia Cristiana, e particolarmente nelle sezioni di Filosofia dell'essere, Filosofia di Dio e Filosofia della religione. Interessi particolari del centro si concentrano sulla metodologia della filosofia classica, la sua relazione con le scienze particolari, sull'unità della filosofia classica e la sua relazione con filosofia di Dio, sul metafisica del senso della vita e la discussione generale sulla filosofia classica. Gli altri particolari sulla pagina internet: www.uksw.edu.pl ; www.metafizyka.uksw.edu.pl .

In Polonia, inoltre, opera la *Società Polacca Tommaso d'Aquino*, una sezione della SITA, *Società internazionale Tommaso d'Aquino*. La sua sede si trova nell'Università Cattolica di Giovanni Paolo II a Lublino. Attualmente sta pubblicando l'*Enciclopedia Universale di Filosofia* (Powszechna Encyklopedia Filozofii) e le altre pubblicazioni collegate – pur in senso largo – con filosofia realista ispirata all'Aquinate. I particolari si trovano in internet sulle pagine: www.kul.lublin.pl/ptta ; www.ptta.w.pl.

Segnaliamo infine anche l'*Istituto San Tommaso* di Poznań, che conduce una notevole attività editoriale e organizza simposi occasionali (non svolge gli studi di magistero e di dottorato).

---

¹ Traduzione e rielaborazione italiana a cura di Marek CHRZAN.

Il centro è guidato dall'Ordine dei Predicatori e cerca di conservare e far conoscere l'eredità storica e scientifica del suo grande confratello San Tommaso. I particolari si trovano in internet sulla pagina: www.it.dominikanie.pl con una nota bibliografica sulle pubblicazioni tomistiche polacche /versione polacco ed inglese.

2. LO STATO ATTUALE DELLE TRADUZIONI E LA REPERIBILITÀ DELLE PUBBLICAZIONI

Elenchiamo qui le principali traduzioni polacche dei testi di teologia e di filosofia di Tommaso d'Aquino:

La traduzione completa in polacco della *Summa Theologiae* (S. Thomae Aquinatis *Summa theologiae*) è stata pubblicata in 34 volumi a Londra. Ogni volume ha il titolo proprio preso dai problemi trattati dalle singole "quaestio".²

Vi sono inoltre traduzioni di alcune opere scelte, pubblicate in una collana col titolo: *Dzieła wybrane (Opere scelte)*, trad. J. Salij, Kęty 1999². La collana contiene: *Streszczenie teologii* (Riassunto di teologia). *O władzy* (Sul potere). *Sprostowanie błędów greckich* (Correzione degli errori greci). *Jak uzasadniać wiarę? O doskonałości życia duchowego* (Come sanare la fede? Sulla perfezione della vita spirituale). *O kupnie i sprzedaży na kredyt* (Sul comprare e vendere a credito). *O formie rozgrzeszenia* (Sulla formula d'assoluzione). *Sześć odpowiedzi* (Sei risposte). *O wieczności świata* (Sull'eternità del mondo). *O przepowiadaniu przyszłości* (Sul profetizzare del futuro). *O substancjach czystych* (Sulle sostanze pure). *Wykład pacierza (Super orationem)*. *Wykład Listu do Rzymian (Super Epistolam S. Pauli Apostoli ad Romanos)*, trad. e rielaborazione J. Salij, Poznań 1987; *Komentarz do Ewangelii Jana* (Commentario al Vangelo di Giovanni), trad. T. Bartoś, Kęty 2002.

---

² Il volume 35 comprende il vocabolario dei termini: *Summa teologii I*, 75-89, vol. 2: *Summa teologii I*, 82-89; *Suma teologiczna*, vol. 1-34, London 1962-1986 [vol. 1: *O Bogu* (I, 1-13), vol. 2: *O Bogu* (I, 13-26) vol. 3: *O Trójcy Przenajświętszej* (I, 27-43), vol. 4: *Bóg Stwórca. Aniołowie* (I, 44-58), vol. 5: *Aniołowie. Świat widzialny* (I, 59-74), vol. 6: *Człowiek* (I, 75-84), vol. 7: *Człowiek* (I, 85-102), vol. 8: *Rządy Boże* (I, 103-119), vol. 9: *Cel ostateczny, czyli szczęście. Uczynki ludzkie* (I-II, 1-21), vol. 10: *Uczucia* (I-II, 22-48), vol. 11: *O sprawnościach* (I-II, 49-70), vol. 12: *O wadach i grzechach* (I-II, 71-89), vol. 13: *O prawie w ogólności. O prawie starym* (I-II, 90-105), vol. 14: *Nowe prawo i łaska* (I-II, 106-114), vol. 15: *Wiara i nadzieja* (II-II, 1-22), vol. 16: *Miłość* (II-II, 23-46), vol. 17: *Roztropność* (II-II, 47-56), vol. 18: *Sprawiedliwość* (II-II, 57-80), vol. 19: *Religijność* (II-II, 81-100), vol. 20: *Cnoty społeczne pokrewne sprawiedliwości* (II-II, 101-122), vol. 21: *Męstwo* (II-II, 123-140), vol. 22: *Umiarkowanie* (II-II, 141-170), vol. 23: *Charyzmaty. Szczególne dary i powołania w Kościele* (II-II, 171-189), vol. 24: *Tajemnica Wcielenia Słowa Bożego* (III, 1-15), vol. 25: *Bóg-człowiek Syn Maryi* (III, 16-37), vol. 26: *Droga Zbawiciela* (III, 38-59), vol. 27: *Sakramenty w ogóle. Chrzest. Bierzmowanie* (III, 60-72), vol. 28: *Eucharystia* (III, 73-83), vol. 29: *Sakrament pokuta* (III, 84-90), vol. 30: *Sakrament pokuty II* (Suppl. 1-28), vol. 31: *Sakrament chorych. Kapłaństwo* (Suppl. 29-40), vol. 32: *Małżeństwo* (Suppl. 41-68), vol. 33: *Zmartwychwstanie ciał* (Suppl. 69-86), vol. 34: *Sąd ostateczny. Niebo. Piekło. Czyściec* (Suppl. 87-101), vol. 35: *Słownik terminów*, oprac. A. Andrzejuk, Warszawa-Londyn 1998]. Vi è inoltre una pubblicazione bilingue di un frammento della I Pars, *Summa teologiczna I*, 75-89, intitolato: *Traktat o człowieku*, trad. e rielaborazione. S. Swieżawski, Poznań 1956 (Kęty 1998², Kęty 2000³).

La traduzione completa della *Summa contra gentiles* è reperibile in polacco, *Summa filozoficzna, I-IV*, Kraków 1930. È in preparazione e in corso di pubblicazione la nuova traduzione. Il primo volume è stato pubblicato nel 2003: *Summa contra gentiles. Prawda wiary chrześcijańskiej w dyskusji z poganami, innowiercami i błędzącymi*, t. 1, trad. Z. Włodek, W. Zega, Poznań 2003.

Per quanto riguarda i principali scritti filosofici, segnaliamo qui alcune edizioni bilingui: *De ente et essentia. O bycie i istocie*, trad. e commento M. A. Krąpiec, Lublin 1981, 1994 (testo lat.-pol.); *O wieczności świata* (Sull'eternità del mondo). *O przepowiadaniu przyszłości* (Sul profetizzare del futuro). *O substancjach czystych* (Sulle sostanze pure), trad. J. Salij, Poznań 1984, Warszawa 2003; *Kwestia o duszy* (Sulla coscienza), trad. Z. Włodek, W. Zega, Kraków 1996; *Quaestiones disputatae De veritate* (*Dysputy problemowe o prawdzie*), trad. A. Białek, red. A. Maryniarczyk, Lublin 1999 (ed. lat.-pol.); *Quaestiones disputatae De bono, De appetitu boni et voluntate* (*Dysputy problemowe O dobru, O pożądaniu dobra i o woli*), trad. A. Białek, red. A. Maryniarczyk, Lublin 2003 (ed. lat.-pol.); *Komentarz do księgi Boecjusza O Trójcy kwestie V i VI* (Commentario di Boezio Sulla Trinità questioni V e VI) (testo lat.-pol.), trad. A. Białek, in: A. Maryniarczyk, *Metoda metafizyki realistycznej. Wraz z tekstem komentarza św. Tomasza z Akwinu do 5. i 6. kwestii Boecjusza „De Trinitate” w przekładzie Aleksandra Białka*, Lublin 2005, p. 143–246; *O poznaniu Boga* (Sulla conoscenza), trad. P. Lichacz, M. Przanowski, M. Olszewski, Kraków 2005 (ed. lat.-pol.); *Quaestiones disputatae De ideis, De scientia Dei* (*Dysputy problemowe O ideach, O wiedzy Boga*), trad. A. Białek, red. A. Maryniarczyk, Lublin 2006.

Per quanto riguarda le traduzioni polacche d'alcune opere teologiche, o di loro parti di principale interesse, si possono considerare: *Komentarz św. Tomasza do „Pozdrowienia Anielskiego”* (Commentario al Saluto dell'Angelo), [trad. ignoto], „Szkoła Chrystusowa” 14 (1937) nr 5, pp. 331–340; *Wykład Modlitwy Pańskiej* (Preghiera del Signore), trad. e rielaborazione K. Suszyło, „W Drodze” 2 (1974) nr 6, pp. 97–106; *Ewangelia Ojców Kościoła według św. Mateusza* (Vangelo dei Padri della Chiesa di Matteo), trad. e rielaborazione J. Salij, „W Drodze” 4 (1976), nr 2, pp. 33–38, nr 3–12, 5 (1977) nr 1–12, 6 (1978) nr 1–8, 10–12, 7 (1979) nr 1–3, 7, 10, 11, 8 (1980) nr 2–4, 6, 9, 10, 12; *O formie rozgrzeszenia*. (De forma absolutionis), trad. e rielaborazione J. Salij, „Collectanea Theologica” 50 (1980) nr 4, pp. 165–177; *O upomnieniu braterskim* (Correzione fraterna), trad. J. Salij, „W Drodze” 13 (1985) nr 1, pp. 35–44; *O artykułach wiary i sakramentach Kościoła* (Sugli articoli di fede e sui sacramenti della Chiesa), trad. P. Milcarek, „Christianitas” 1 (1999) nr 1–2, pp. 105–125.³

---

³ Brani significativi di opere filosofiche di Tommaso tradotti in polacco sono anche: *Teksty wybrane z dzieł św. Tomasza z Akwinu* (Testi scelti dalle opere di San Tommaso), trad. S. Adamczyk, „Roczniki Filozoficzne” 2–3 (1949–1950), pp. 80–84 (contiene brani da *In I Sententiarum*, *In IV Sententiarum*, *De veritate*, *De potentia*, *De anima*); *Urywki Komentarza do Analitik wtórych św. Tomasza z Akwinu. Księga II, Lekcja 20* (Brani del commentario agli Analitici

3. SEGNALAZIONE, TRA I PIÙ RECENTI, DI ALCUNI DEI PRINCIPALI STUDI SULLA FILOSOFIA DI SAN TOMMASO D'AQUINO

Ecco i libri più significativi di filosofia che trattano della persona e dell'opera di Tommaso d'Aquino. Segnaliamo quelli pubblicati dal 1990 in avanti. In essi si trattano particolarmente temi di: metafisica, antropologia, etica, teodicea, filosofia politica, e dei fondamenti della comprensione di Tommaso d'Aquino e del tomismo:

Klimski T., *Jedno i byt. Analiza koncepcji realistycznych [Arystoteles, św. Tomasz z Akwinu, współcześni tomiści]* (sull'univocità e sull'ente), Warszawa 1992; Krapiec M. A., *Teoria analogii bytu (Teoria dell'analogia d'ente)*, Lublin 1993² (contiene: *Podział analogii według św. Tomasza*, pp. 23–24; *Teoria analogii w pismach św. Tomasza z Akwinu*, pp. 307–346); Kalka K., *Sprawiedliwość i sprawności społeczne według św. Tomasza z Akwinu* (sulla giustizia e sulle virtù sociali), Bydgoszcz 1994; A. Maryniarczyk, *Tomizm dla-czego?* (Tomismo perché?), Lublin 1994², Lublin 2001; Milcarek P., *Teoria ciała ludzkiego w pismach św. Tomasza z Akwinu* (Teoria del corpo umano), Bydgoszcz 1994; Milcarek P., *Teoria ciała ludzkiego w pismach św. Tomasza z Akwinu*, Warszawa 1994; Nowik, A. M., Muszyńska R. A., Dudzik G. P., *O duszy* (Sull'anima): *Arystoteles, Tomasz z Akwinu*, Warszawa 1996 (contiene tra altro: R. A. Muszyńska, *Dusza rozumna według tekstu* (L'anima razionale), *In Aristotelis librum De anima commentarium*” św. Tomasza z Akwinu, pp. 93–153, G.P. Dudzik, *Zagadnienie duszy w „Questiones quodlibetales” św. Tomasza z Akwinu*, pp. 155–193); Bafia S., *Komentarz św. Tomasza z Akwinu do De hebdomadibus i De Trinitate Boecjusza. Dyskusja św. Tomasza z Akwinu z augustynizmem*, Kraków 1998; Andrzejuk A., *Filozofia moralna w tekstach Tomasza z Akwinu* (Filosofia morale nei testi di Tommaso), Warszawa 1999; Andrzejuk A., *Małe vademecum tomizmu. Wypisy z ksiąg filozoficznych Tomasza z Akwinu*, Warszawa 1999; Bejze B., *Teodycea tomistyczna. Synteza*, Łódź 1999; Dąbrowski W., *Poznanie Boga* (Conoscenza di Dio) w „*Super Boetium de Trinitate*” św. Tomasza z Akwinu, Warszawa 1999; Mróz M., Bolewski P., *Być i miłować. Studia nad myślą św. Tomasza z Akwinu o miłości* (Essere ed amare. Studi sull'amore), Toruń 1999; Rosłań A., *Rozumienie istnienia w Summa contra gentiles Tomasza z Akwinu* (Concezione dell'essere), Warszawa 1999; Wojtkiewicz K., *Personalizm św. Tomasza z Akwinu w „Traktacie o człowieku”* (Trattato sull'uomo), Olsztyn 1999; J. Woroniecki, *Katolickość tomizmu* (Cattolicità del tomismo),

---

Posteriori), in: Krapiec M. A., *Realizm ludzkiego poznania* (Realismo della conoscenza umana), Lublin 1995², pp. 195–198; *O synderezie*, trad. A. Białek, „Człowiek w Kulturze” 11 (1998), pp. 251–271; *Questiones quodlibetales* (IX, q. 2, a. 3), in: *Zagadnienie istnienia bytu w „Questiones quodlibetales” IX, q. 2, a. 3 św. Tomasza z Akwinu - komentarz i tłumaczenie*, trad. e rielaborazione T. Pawlikowski, „Studia Theologica Varsaviensia” 43 (2003) nr 2, pp. 149–160; *List świętego Tomasza z Akwinu „O sposobie studiowania”* (Sul metodo di studio), commento e trad. T. Pawlikowski, „Studia Theologica Varsaviensia” 40 (2002) nr 2, pp. 167–172.

Lublin 1999; Brzózy Z. N., *O Bożej przedwiedzy i przyszłych zdarzeniach. Zagadnienie futura contingentia na podstawie Komentarza Tomasza z Akwinu do Hermeneutyki Arystotelesa*, Poznań 2000; Mróz M., *Człowiek w dynamizmie cnoty (L'uomo nel dinamismo della virtù). Aktualność aretologii św. Tomasza z Akwinu w świetle pytania o podstawy moralności chrześcijańskiej (Domande sui fondamenti di moralità cristiana)*, Toruń 2001; Radziszewska-Szczepaniak D., *Podstawy koncepcji sublimacji uczuć u św. Tomasza z Akwinu (Sentimento)*, Olsztyn 2002; Jacher W., *Zagadnienia pracy u św. Tomasza z Akwinu (Questioni sul lavoro in S. Tommaso)*, Katowice 2003; Muszyńska R., *Przyczyny duszy. Metafizyczne ujęcie duszy w Komentarzu św. Tomasza do traktatu „O duszy” Arystotelesa (Cause dell'anima. Concezione metafisica dell'anima nel commento di S. Tommaso del trattato “Sull'anima” di Aristotele)*, Warszawa 2003; Nowik A. M., *Zagadnienie pierwszych przyczyn rzeczy w komentarzu św. Tomasza z Akwinu do Metafizyki Arystotelesa (Cause prime delle cose in commento di S. Tommaso al Metafisica d'Aristotele)*, Warszawa 2003; Przanowski M., Lichacz P., *Święty Tomasz z Akwinu*, Kraków 2003; Stępień T., *Podstawy tomistycznego rozumienia człowieka (Fondamenti tomistici del comprendere l'uomo)*, Warszawa 2003; Bartoś T., *Tomasza z Akwinu teoria miłości. Studia nad Komentarzem do księgi „O imionach Bożych” Pseudo-Dionizego Areopagity (Teoria dell'amore. Studi sul commento al libro “Sui nomi di Dio” di Pseudo-Dionigi Areopagita)*, Kraków 2004; Filipowski J., *Koncepcja nadziei w filozofii św. Tomasza z Akwinu (Concezione della speranza)*, Olsztyn 2004; Krokos J., *Sumienie jako poznanie. Fenomenologiczne dopełnienie Tomaszowej nauki o sumieniu (Coscienza come conoscenza. Fenomenologia della coscienza)*, Warszawa 2004; Mazur P. S., *O nazwach intelektu (Sui nomi dell'Intelletto)*, Lublin 2004 (spiega il concetto tommasiano del potere mentale di percezione); Maryniarczyk A., *Metoda metafizyki realistycznej (Metodi di metafisica realistica). Wraz z tekstem komentarza św. Tomasza z Akwinu do 5. i 6. kwestii Boecjusza „De Trinitate” w przekładzie Aleksandra Białka (Con il testo di commento di S. Tommaso alle questioni 5 e 6 di Boezio “De Trinitate”)*, Lublin 2005; Paczos K., *Niewiele mniejszy od aniołów (Più piccolo degli angeli). Zagadnienia podstawowe z filozofii wyższej warstwy duszy ludzkiej (Filosofia dello “strato” superiore dell'anima umana): Perspektywa Arystotelesa i św. Tomasza z Akwinu*, Gdańsk 2005; Paczos K., *Równy aniołom (Uguale agli angeli). Zagadnienia podstawowe z teologii duszy ludzkiej (Teologia dell'anima umana). Perspektywa św. Tomasza z Akwinu*, Gdańsk 2005.

Per quanto riguarda gli articoli, segnaliamo (a partire dall'anno 2004) quelli in cui gli autori prendono in esame i temi particolari di filosofia che riguardano i problemi di metafisica, antropologia, etica, filosofia della legge, filosofia dello stato, filosofia della cultura, metodologia della metafisica e altro: Aszyk P., *Medical art in the Summa Theologica" of Thomas Aquinas*, „Studia Bobolanum” 4 (2004) nr 4, pp. 57–65; Aszyk P., *Wokół zasady podwójnego skutku*.

Problem Tomaszowego autorstwa zasady podwójnego skutku. (Na podstawie Sth. II-II, q. 64, a. 7c.) (Intorno al principio del doppio effetto...), „Studia Bobolanum” (2004), vol. 1, pp. 155–164; Bała M., *Tomaszowy postulat „recta ratio” w relacji wiary i rozumu* (La posizione di Tommaso sulla relazione fede e ragione...), „Studia Gdańskie” 17 (2004), pp. 249–256; Bednarski F. W., *Realizm etyczny św. Tomasza z Akwinu* (Realismo etico...), „Cywilizacja” 10 (2004), pp. 26–35; Cycjiura P., *Przedmiot metafizyki według św. Tomasza z Akwinu w ujęciu historycznym* (Il soggetto della metafisica), „Filo-Sofija” 4 (2004) nr 1, pp. 129–140; Grzeszczak J., „*Ens minimum, scilicet relatio*”. *Relacje i jej miejsce w metafizyce św. Tomasza z Akwinu* (Le relazioni in metafisica...), „Filozofia Chrześcijańska” 1 (2004), pp. 53–67; M. Karas, *Niebo empiryczne i inne najwyższe rejony kosmosu w pismach św. Tomasza z Akwinu* (Il cielo empirico e altre parti del cosmo...), „Kwartalnik Filozoficzny” 32 (2004) z. 4, pp. 99–129; Kłoczowski J. A., *Sumienie a „superego”, czyli paradoksalna bliskość Tomasza z Akwinu i Freuda* (Coscienza e “superego”. Vicinanza di Tommaso a Freud) (rielaborazione A Karoń-Ostrowska), „Więź” 46 (2004) nr 2, pp. 54–61; Krasnodębski M., *Teoria intelektu możliwościowego i jej konsekwencje w kontekście polemiki Tomasza z Akwinu z awerroizmem łacińskim* (Teoria dell’intelletto potenziale...), „Forum Philosophicum” 9 (2004), pp. 139–156; Krause F., *Egzystencjalna koncepcja natury Boga na tle „quinque viae” Tomasza z Akwinu* (Concezione esistenziale della natura sulla base di ...), „Universitas Gedanensis” 16 (2004) nr 1, pp. 33–46; Mróz M., *O konieczności zrozumienia miłosierdzia jako cnoty. Kilka uwag w oparciu o myśl św. Tomasza z Akwinu* (Necessità di comprendere la misericordia come virtù...), „Edukacja, Teologia i Dialog” 1 (2004), pp. 119–130; Muszyńska R., *Przejawy istnienia bytu. Transcendentalna własność piękna* (Intuizioni d’esistenza dell’essere. La proprietà trascendentale del bello), „Studia Płockie” 32 (2004), pp. 85–106; Penczek M., *Wprowadzenie do myśli św. Tomasza z Akwinu* (Introduzione al pensiero...), „Kwartalnik Filozoficzny” 32 (2004) z. 4, pp. 177–180; Piechowiak M., *Sumienie a wolność* (Coscienza e libertà), „Zeszyty Naukowe KUL” 47 (2004) nr 2, pp. 3–23; Radziszewska-Szczepaniak D., *Kilka uwag o wychowaniu uczuć. W nawiązaniu do filozofii św. Tomasza z Akwinu* (Osservazioni sull’educazione dei sentimenti), „Cywilizacja” 10 (2004), pp. 85–94; Wojcieszek K. A., *Ludzkie stawanie się. Nowe zastosowanie dla starej tomistycznej teorii* (Il divenire dell’uomo) „Studia Philosophiae Christianae” 40 (2004) nr 1, pp. 249–257; Cycjiura P., *Problem odróżniania jedności transcendentalnej od jedności matematycznej (addycyjnej) z perspektywy św. Tomasza z Akwinu* (Unità trascendente ed unità matematica...), „Edukacja Filozoficzna” 40 (2005), pp. 151–158; Bargieł F., *Opatrzność Boża a zło według św Augustyna i św. Tomasza* (La divina Provvidenza e il male...), „Rocznik Wydziału Filozoficznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatium w Krakowie” 11 (2004–2005), pp. 113–143; Łażewski E., *Istnienie i istota przypadku w De ente*

et essentia św. Tomasza z Akwinu (Esistenza ed entità in...), „Studia Philosophiae Christianae” 41 (2005) nr 1, 141–152; Duchliński P., *Semantyka nazw intelektu u św. Tomasza z Akwinu* (Semantica dei nomi di intelletto...), „Logos i Ethos” (1) 18 (2005), pp. 223–232; Karas M., *Dwie wizje wszechświata w pismach św. Tomasza z Akwinu* (Due visioni del cosmo...). (*Geocentryzm Arystotelesa i Ptolemeusza*), „Edukacja Filozoficzna” 39 (2005), pp. 213–234; Kuczyński T., *Klasyczne uzasadnienie istnienia ludzkiej duszy* (Dimostrazione classica dell’esistenza dell’anima umana), in: idem, *Czy człowiek współczesny ma jeszcze duszę?* (L’uomo contemporaneo ha ancora l’anima?), Radom 2005, pp. 227–241 (contiene: *Klasyczne uzasadnienie istnienia ludzkiej duszy*, pp. 227–229, *Św. Tomasza z Akwinu uzasadnienie istnienia ludzkiej duszy*, pp. 229–241); Majkrzyk H., *Il concetto di legge nella Summa theologiae di San Tommaso d’Aquino*, „Forum Philosophicum” 10 (2005), pp. 149–158; Maryniarczyk A., *Tomaszowy wykład teorii creatio ex nihilo*, in: idem, *Zeszyty z metafizyki* (Quaderni di metafisica), vol. 3: *Realistyczna interpretacja rzeczywistości* (Interpretazione realistica della realtà), Lublin 2005, pp. 62–90; Karas M., *Naturalna niezniszczalność ciał niebieskich według św. Tomasza z Akwinu* (Indistruttibilità naturale degli astri...), „Roczniki Filozoficzne” 53 (2005) z. 1, pp.109–128; W. Stróżewski, *Bóg i świat w myśli św. Tomasza z Akwinu* (Dio e il cosmo...), in: idem, *Istnienie i sens* (L’esistenza e il senso), Kraków 2005, pp. 81–132; Szary S., *Spór z tomizmem* (Confronto con il tomismo), in: idem, *Człowiek – podmiot dramatu* (L’uomo – soggetto del dramma), Kęty 2005, pp. 43–48.

Tra le opere indicate in questa nota bibliografica bisogna prendere in considerazione tre tipi di elaborazioni che possono servire come base per lo studio del pensiero di San Tommaso d’Aquino.

1) Primo tipo di elaborazioni sono le *introduzioni generali* al pensiero filosofico di San Tommaso d’Aquino per es.: Andrzejuk A., *Małe vademecum tomizmu. Wypisy z ksiąg filozoficznych Tomasza z Akwinu* (Piccolo vademecum del tomismo. Brani dei libri filosofici...), Warszawa 1999; A. Maryniarczyk, *Tomizm dla-czego?* (Tomismo perché?), Lublin 2001, Krąpiec, M., Zdybicka, Z., A. Maryniarczyk., Jaroszyński, P., *Wprowadzenie do filozofii*, Lublin 2004; Swieżawski, S., *Tomasz na nowo odczytany* (Tommaso letto di nuovo...), ...

In queste opere si sottolinea la differenza tra filosofia e teologia e si descrive una problematica fondamentale che caratterizza la filosofia di San Tommaso d’Aquino (la distinzione di filosofia e teologia, ma non la loro contrapposizione; la formulazione di un nuovo concetto dell’essere; l’indicazione della teoria filosofica del «creatio ex nihilo»; l’importanza di una nuova comprensione dell’uomo, ecc).

2) Il secondo tipo di elaborazioni è formato dalle opere di *metodologia della metafisica*, che

contengono le questioni metodologiche fondamentali per il pensiero ontologico di San Tommaso. La conoscenza di queste opere costruisce una base per la comprensione della filosofia realistica iniziata da San Tommaso d'Aquino. In questa materia si consigliano, per lo studio, le opere di: Krapiec M.A., *Teoria analogii bytu* (Teoria dell'analogia dell'essere), Lublin 1993²; A. Maryniarczyk, *Metoda metafizyki realistycznej. Wraz z tekstem komentarza św. Tomasza z Akwinu do 5. i 6. kwestii Boecjusza „De Trinitate” w przekładzie Aleksandra Białka* (Il metodo della metafisica realistica. Con il testo del commento di San Tommaso alle questioni 5 e 6 di Boezio), Lublin 2005; Maryniarczyk, A., *System metafizyki* (Il sistema della metafisica), Lublin 1984; Zbyicka, Z., *Partycypacja bytu* (La partecipazione dell'essere), Lublin. 1972.

3) Il terzo tipo di lavori è costituito dalle elaborazioni complete sul realismo di San Tommaso d'Aquino a proposito dei diversi settori di filosofia: metafisica, antropologia, etica, filosofia di Dio e della religione, filosofia del diritto, filosofia della politica e della cultura. Queste opere sono scritte in forma di manuali e formano un compendio di conoscenza su diversi settori della filosofia. A ciascuno che desideri possedere una conoscenza più completa di un settore, ed accostare le soluzioni dei diversi problemi nello spirito della filosofia realistica di San Tommaso d'Aquino, si consigliano le opere seguenti: Krapiec, M., *Struktura bytu. Charakterystyczne elementy systemu Arystotelesa i Tomasza z Akwinu* (Struttura dell'essere. Elementi caratteristici del sistema d'Aristotele e di Tommaso), Lublin 1995; Krapiec, M., *Metafizyka. Zarys podstawowych zagadnień* (Metafisica. Quadro delle questioni fondamentali), Lublin 1995; Krapiec, M., *Ja człowiek. Zarys antropologii filozoficznej* (Io, l'uomo. Abbozzo di antropologia filosofica), Lublin 1998; Krapiec, M., *Człowiek i prawo naturalne* (L'uomo e la legge naturale), Lublin 1999; Krapiec, M., *U podstaw rozumienia kultury* (Sui fondamenti del comprendere la cultura), Lublin 1999; Zdybicka, Z., *Człowiek i religia* (L'uomo e la religione), Lublin 1993; Woroniecki, J., *Etyka wychowawcza* (L'etica dell'educazione), vol.1-3, Lublin 1986.

Concludiamo segnalando che attualmente è in preparazione la raccolta della bibliografia completa che sarà pubblicata sulla pagina internet della *Società Polacca di San Tommaso*: www.kul.lublin.pl/ptta oppure www.ptta.w.pl. Bisogna inoltre aggiungere che in Polonia esistono varie Facoltà di teologia in diverse Università Statali, e quasi ovunque le Accademie di Teologia offrono, pur in diverso modo, la possibilità di accostare e studiare il pensiero teologico di San Tommaso.